

bon spay que no pogué parlar», JoMartorell (Ag., § 277, III, 257.7); «cavayler deu *parar* son cors devant son senyor si alcun home vol pendre ni naffrar son senyor», Llull (*Cavall*, 24v^o). Es pot mirar com un ús absolut d'aquesta acc. en l'expressió *estar* (o *quedar*) *mal parat*, avui bastant general en cat. central; hi ha relació amb l'acc. «*parar*: tractar mal de paraula o d'obra: verbis vel factis male efficere» (Belv., Lab.); cf. les cites d'*AlcM* IV, § 2, i «noi, tu *pararàs* lladre», que s'hi acosten sense ser el mateix; val a dir que això es troba abans en cast.: *malparado*, l'assenyala Jo. Ant. Pascual ja l'a. 1303, en els docs. de la Catedral d'Àvila (*Cuads. Abulenses*, 1984, 63) i en definitiva és probable que hi hagi hagut més o menys influència del castellà.

Concretat això, sobretot, en *parar-se en un lloc* per 'situar-s'hi', aviat tendí a fixar-se en l'acc. d'aturar-s'hi'. Amb aquest sentit apareix ja en la *Crònica* de Jaume I, en el matís de 'quedar-se plantat en un indret': «Dixerem-nos que ben podíem retener 50 sarrains si brocassen contra València; e Nós dixem que-u volíem veer: e *param-nos* a aquel portel on hom veu València; e veem estar Çahén ab tot lo poder en una torra que és --- e aemmam-los que-y podia haver tro a 400 hòmens a caval, e a peu ---» (§ 258, Ag., 299). I ja tot seguit, i del tot, la idea de 'deturar-se, detenir el moviment': «per ço com só vell me voleu vituperar --- arreglau-vos en vostre parlar; si no, yo-us posaré una brida en la boca que-us faré *parar* a cada pas—. En açò lo duc se levà --- e més mans a l'espasa ---», JoMartorell (Ag. I, 43). L'acc. 'aturar' avui és peculiar en romànic a les tres llengües hispàniques. Per als fets port. i cast. i per a imprecises analogies en els llatínismes del britònic etc., veg. *DECH* IV, 393b4-20. Els pescadors valencians de la Marina ho usen especialment per a 'situar la barca en un indret precís'; en concret: el lloc on pescaran: «no vages tan llunt: *para't* en mitja Cortina» (Alfàs, 1963).

Especialment valencià, així mateix, l'ús intr. amb el sentit de 'anar a parar, anar a raure': «El Barranc del Mas de B., que *pare* al pou de Fontanelles», Cabanes de l'Arc (1961). O sense cap matís de moviment: «Li diuen la *Foia 'l Corder*. —És un clot? —No, que *pára* prou alt», Llutxent (1962); amb matís tirant a abstracte 'posar-se, esdevenir': «què vol dir '*ansapat*'? —Vol dir que '*para* botinflat, groc cetrí», «Els bisbes de mentiretes / són els canònges mitrats: / qu'en-sé que al cap van en elles ['duen les mitres posades'], / *páren* molt tesos y unflats», «l'olla que li pòsen pòc y ruin recapte, *para* desllavassada del tot», «a lo qu'està lleig li se deu posar un floc per a que *pare* bonico», MGadea (*T. del Xè* I, 142; III, 51; III, 47).

Quelcom de comparable en els Pirineus gironins, però amb matís diferent, 'estar-se aturat en un indret precís a l'espera o a l'aguait d'alguí': «—Menys m'agrada això --- de *parar* hores enteres, en lloc senyalat, per qui està en relacions més o menys descobertes ab l'Esparver», MtnVayreda (*Puny*, I, xv, 234 (184)).¹ *Parar ferm* el mateix, més emfàtic: «demà anirem al Coll de Clarioles, divent ser-hi abans de tres hores de la tarda

i *parar ferm*, perquè ell no pot assegurar a quina hora serà que la partida baixarà --- però --- veurem on s'aclata» (*Puny*, I, 4, 232 (181)).

Una altra acc. ben antiga és la de *parar-se a* 'respondre d'una obligació' que ja tenim en el *Consolat*: «si aquell mercader qui noliejat lo haurà --- li farà --- letra segellada --- si aquell mercader serà mort --- si l'hom aquell --- o aquells se abstrauran, que no la volran --- espatxar, los béns de aquell mercader qui mort serà, s'i deven *parar*», § 216 (Pard., p. 272). A Careta li sembla més genuí en l'acc. de «rebre alg. c. damunt, o disposar lo que s'ha de rebre» i 'posar a la vista, i en ordre, mercaderies per vendre', el mateix que 'guarnir (p. ex.) una sala' que en el d'aturar' (*Barbr.*, 308; cosa ben fundada en la part positiva, però no en la negativa).

Estranya avui a l'ús del català central és l'acc. 'pelar, llevar la pellofa' (a un fruit vegetal); tant que, entre gent d'allà, s'ha cregut més d'un cop que era una alteració de *pelar* (AMAlcover, *BDLC* IV, 273), cosa fonèticament impossible. Però no hi ha res d'això, car no es tracta més que d'una aplicació especial de l'acc. llatina de PARARE 'preparar, posar en disposició de ser mastegat'. Encara que avui això ha quedat com a especial de Mall., a l'Edat Mitjana es troba en fonts de totes les regions, i des de fi del S. XIII: «avia acostumat Herodes, après tot menjar, que *parava* una poma e enaprés la menjava, e enaxí co-l coutel tenia en la mà ---», *VidesR*, 26v2; «avena, nedejada, o *parada*, si més plau a hom», Arnau de Vilanova (princ. S. XIV, *Anal. Sa. Tarr.* xxii, p. 7).

Que es deia, doncs, igualment dels cereals i els bulbs, que de les fruites seques o sucoses, es veu també per: «ametlles *parades*», «metles que no sien *parades*», «capons, mit-los de dins alls perbullits, *parats*, e panses», «si vols fer ordiat, ages ordi ben *parat*, net, e fe-n farina», en el *Llibre de Cuina*, val. del S. XIV (*BSCC* XVI, 173, 165, 166, 175); «pres la poma e *parà*la, e gità la *paradura* en aygua», *Senescal d'Egipte* (*NCl.* XLVIII, 156). Així mateix amb plantes medicinals: «aygua cuyta ab lo morterol e violetes, a ab licçons e ab regalícia *parada*», en el Receptari val. de Micer Joan (a. 1466, *BABL* VII) 323). I en fi també es pot aplicar a la pela o escorça de certs arbres: «nuylla persona --- gos tayllar, ni esmotxar ni *parar* ni metre foc en deguna carrasca», *Priv. de Catí*, a. 1333 (*BSCC* XV, 1970), «algun pastor --- no gos tallar de calç ne estroncar, *parar* o escapçar pi, o carrascha o altre arbre qui vert sia», Tortosa, 1341 (*BABL* XI, 411). A Mallorca es diu encara avui de moltes menes de fruites, pastanagues, carabasses etc. (*AlcM* I, § 7), i particularment de les faves, «llevar-los la pellofa» (Alcover, *l. c.*).

No fou exclusiu del català, car es troba en cast. arcaic *parar fructas* (*Gral. Est.* I, 122); en galleg antic d'Ourense; en el *Lai dou Chevreffeuil* de Marie de France: «une coldre trencha par mi, / tute quartree la fendí; / quant il a *paré* le bastun, / de sun cunel escrit sun nun / --- / 'Ne jo sans vos, ne vos sans mi!'» (cf. el comentari de Spitzer, *Rom. Lit.-St.* 1959, 15, i